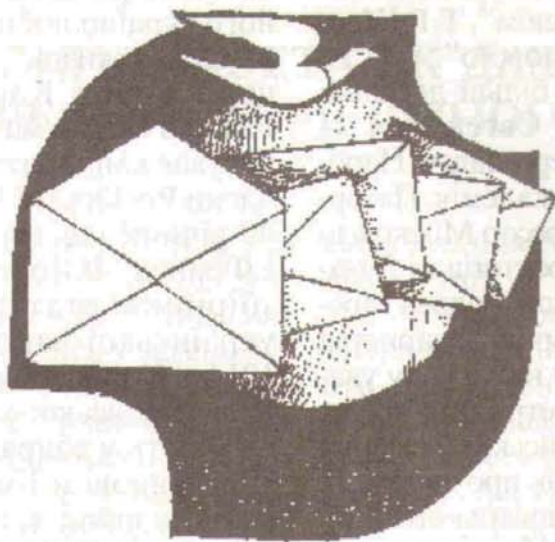

3 КРАЕЗНАВУОЇ
ПОШТУ

РОСІЙСЬКИЙ АКАДЕМІК ФЕДІР КОРШ З УКРАЇНСЬКИМ ПСЕВДОНІМОМ

Якось я зайшов до Віктора Степановича Бойка у фонд культури, щоб порадитись з приводу своєї автобіографічної повісті-хроніки. Прочитавши сторінки про мій родовід, він дістав із шафи третій том “Енциклопедії українознавства” (в-во “Молоде життя”, Львів, 1994) і звернув увагу на прізвище, яке збігається з прізвищем мого прапрадіда. На стор. 1143-й я прочитав.

“КОРШ Федір, український псевдонім Хведір КОРЖ (1843—1915), визначний російський класичний філолог, славіст і орієнталіст, професор Московського, Одеського і Петербурзького університетів, академік Російської Академії наук, дійсний член Наукового товариства ім. Т. Шевченка, оборонець українського культурно-національного руху і прав української мови, співавтор відомого меморіалу Російської Академії наук “Об отмене стеснений печатного малорусского слова” (1905). Писав також статті з історії української мови й літератури (генеза української мови, турецькі елементи в “Слові о полку Ігоревім”, Т. Г. Шевченко), вірші українською мовою”.

УРЕ подає про нього більш детальні відомості: “КОРШ Федір Євгенович — російський вчений-філолог, перекладач. Народився 4.05.1843 в Москві. Академік Петербурзької Академії наук. Професор Московського, Новоросійського університетів та Лазаревського інституту східних мов. Голова Московської діалектологічної комісії, Товариства слов’янської культури. Корш найбільшу увагу приділяв дослідженню метричних форм віршів і пісень різних європейських і східних народів. Автор низки розвідок про творчість О. Пушкіна, М. Гоголя, Ю. Словацького й ін. Велике значення мають праці Корша з мовознавства, захищав право українського народу на національний розвиток і рідну мову (праці “Український народ і українська мова” (1913), “Шевченко серед поетів слов’янства” (1912), “Т. Г. Шевченко. Його літературне і суспільне значення” (1914), “Дещо про вийстя (поход-

ження) української народності” (1914), “До історії українського восьмискладового вірша” (1910) та інші. (Корш відомий також як перекладач з класичних та багатьох європейських і східних мов. Йому належить кілька оригінальних віршів українською мовою. Серед них “Привіт малоруській трупі в Москві” — 1886), а також переклади з іноземних мов на українську (з Прешерна й ін.).

Мене зацікавила ця неординарна особистість хоча б тому, що він, відомий академік, як і мій прапрадід, мали однакове прізвище Корш, яке перетворилося в псевдонім “КОРЖ”, що став прізвищем нашого роду.

Мені достеменно не відомо, звідки прийшов на оболонську землю мій прапрадід: з Запорозької Січі, чи з Московщини, а може, із Скандинавії чи Прибалтики, та, мабуть, витоки роду академіка і нашого пращура десь в минулому сходяться? Для цього треба провести серйозні пошуки. Та це не головне. В рік смерті академіка Ф. Корша (1915 р.) академік А. Кримський назвав його українолюбцем і українознавцем (“Українская жизнь”, 1915, №3-4). У першому щомісячнику Корш брав активну участь. Разом з О. Шахматовим у 1906—1907 роках висуває кандидатуру Івана Франка в дійсні члени Російської Академії наук. У 1912 р., в 40-річний ювілей літературної діяльності І. Франка, Ф. Корш надіслав до ювілейного збірника статтю “Дещо про вийстя української народності”. Двічі 1911 р. і 1914 р. Корша обирали головою ювілейного Шевченківського комітету. Він брав активну участь у збиранні грошей на пам’ятник Шевченкові в Києві. В його доробку українські вірші за підписом “Хведір Корж”, присвячені Т. Шевченкові, “Чи подоба річ писати українські сонети” (1887), “Хулителям Шевченка” (1914), “Гімн Кирилу і Мефодію”, “Елегія” та ін.

Академік Ф. Корш неодноразово відвідував Харківський університет, був головою комісії на випускних іспитах.

Ф. Корш виступав як непримиренний борець проти великодержавного шовінізму. Знаючи мови багатьох народів світу, найвище оцінив мову України. Звідкіль же могло з'явитись у російського академіка таке захоплене ставлення і прихильність до України, її народу й мови та ще в часи, коли царат забороняв усе українське? Та й призвище у нього не типове російське.

Відповідь може бути подвійною — або предки академіка були з козацького роду, або вони походять із Швеції, країни, яка завжди ставилася з цікавістю до України і навіть допомагала в її боротьбі з російським царем Петром I у 1709 році (маємо на увазі угоду між шведським королем Карлом XII та гетьманом України І. Мазепою).

Краще за всіх про себе сказав сам Федір Євгенович: "...Два літературних жанра, юмористический и нежный, безусловно и бесспорно соответствуют природе украинцев, однаково склонной и к юмору, и к сентиментальности, а значит — соответствуют и природе языка. В этих двух родах

охотно подвигаюсь и я и нахожу, что мои украинские стихотворения я и не мог бы выразить по-великорусски: великорусский язык в некоторых литературных отраслях менее выразителен, чем малорусский".

Виразність української мови відзначалася й іншими визначними діячами культури світу, але краще за всіх про це сказав академік Ф. Корш. "Останні свої сили він віддав Україні і помер як український письменник", — писав А. Кримський, маючи на увазі, що останній твір академік написав і видрукував українською мовою.

Ось кого слід брати за приклад багатьом сучасним українофобам і русофілам, які зневажливо ставляться як до рідної, так і до мов інших народів.

Щоб там не було в минулому, особистість академіка Федора Корша (Хведора Коржа) дуже зацікавила мене. Вона гідна того, щоб її згадати з пошаною не тільки на сторінках цього опусу, а й в кожному підручнику з українознавства.

М. Корж (м. Харків)

РАЙОННА ГАЗЕТА ЯК ДЖЕРЕЛО У ВИВЧЕННІ ІСТОРІЇ РІДНОГО КРАЮ

На перехресті шляхів, що ведуть на Київ, Харків, Суми, Чернігів, Черкаси, обабіч залізниці, по якій ідуть потяги на північ і південь України, стоїть у зеленому приудайському вінку старовинний Пирятин. Місто чудової краси, цікавої історії, долі і слави, свідок і учасник багатьох історичних подій, у сиву давнину надійний форпост Київської Русі. Цього року красень на тихоплинному Удаю відзначає свої повні 845 років. Адже Пирятин вперше згадується в Лаврентіївському літописі під 1155 роком.

Багато є різних джерел, які розкривають славу історію, трудову біографію древнього Пирятиня. Та в цьому невели-

кому дослідженні зупинимося лише на одному з них — Пирятинській районній газеті, правдивому літописцю великих і малих, але важливих подій нашого краю, часто-густо пов'язаних з долею України. Навіть у назвах газет "Известия Пирятинского Совета рабочих, солдатских и крестьянских депутатов" (1917 р.), "Невозможен" (1922 р.), "Коллективизованное село" (1930 р.), "Зоря комуни" (1943 р.), "Вільна праця" (1944 р.), "Шляхом Ілліча" (1962 р.), "Пирятинські вісті" (1991 р.) відчувається подих, плин часу, наша історія, з якої, як з пісні, слова не викинеш. Адже так воно було. І газети, як дзеркало, зафіксували на віки тогочасний вир життя.